

DOMINGU IV ADVENTU – TINAN B

Tema

Liturjia Domingu ikus Adventu nian fó sai hodi repete kona-ba projetu moris nakonu no salvasaun definitiva ne'ebé Maromak oferese ba ema. Husi kedas Testamentu Tuan mak projetu ne'e fó sai tiha ona no sai realidade konkreta ho Jezús nia Inkarnasaun.

Leitura dahuluk apresenta Maromak nia “promesa” ba David. Maromak haklaken, liuhusi profeta Natn nia ibun, katak Maromak sei la abandona nia Povu no sei la deziste atu lori nia ba ksolok. “Promesa” ne'e sei konkretiza ho David nia “oan-mane”, no liuhusi nia Maromak sei oferese ba nia Povu estabilidade, seguransa, dame, abundánsai, fekundidade, ksolok rohan-laek.

Leitura daruak hanaran projetu salvasaun ne'e “mistériu”, no liuliu, garante katak projetu ne'e iha Jezús, manifesta ba povu hotu, atu humanidade tomak integra iha Maromak nia família.

Evanjellu refere ba momentu iha-ne'ebé Jezús halo an ba ema iha istória ema sira nian, atu lori ba sira salvasaun no vida definitiva, ne'ebé bele sai posivel de'it se ema sira ne'ebé Nia bolu hatán “sin” ba Maromak nia projetu, simu Jezús no apresenta Nia ba mundu.

LEITURA I – 2 Sam 7,1-5.8b-12.14a.16

Livru sira Samuel nian refere ba momentu importante ida entre momentu sira seluk, istória Tetamentu Tuan nian: momentu konstituisaun Israel nian nu'udar Povu, iha ninia sentidu tomak. Livru Samueln nian hateten katak iha tempu ne'ebá, ba dala uluk iha istória, mak tribu sira Norte nian (Israel) no Sul nian (Judá) halibur hamutuk haleu liurai ida mesak (David) no kapitál komún (Jerusalém). Ita iha finál sékulu XI no inísiu sékulu X mK.

David sai liurai Judá nian (Sul) iha tinan 1012 mK nune'e; tinan ruma liutiha, tribu sira Israel nian (Norte) konvida nia atu ukun sira. Sai tiha ida de'it, David hili kapitál ida ba nia reinu. Nia presiza hetan nu'udar sede ba ninia reinu foun, sidade ida ho kolakasaun jeogáfika di'ak no liuliu, sidade neutrál ida, ne'ebé la kria tensaun entre norte no sul, no la hamosu konfliktu no kompetitividade entre tribu oioin. Jerusalém, ne'ebé tempu ne'ebá sidade jebuzeu sira-nian oferese kondisaun ne'ebé nia hakarak... David halibur komandu ida profisionál sira nian, la'ós husi ezérsitu ofisiál Israel no Judá nian, atu reinu rua ne'e la reklama título propriedade nian ba sidade foun ne'e. David hadau sidade Jerusalém husi jebuzeu sira iha tinan 1005 mK (kf. 2 Sm 5,6-12) no husi loron ne'e, nia sai “sidade David nian”. David lori ba Jerusalém “Ai-baluk Aliansa nian” (sinál vizivel Maromak nia prezensa nian iha nia Povu nia leet), hodi nakfilak kapitál foun ne'e ba sidade santa ba tribu hotu (kf. 2 Sm 6,1-23).

“Ai-baluk” nia prezensa iha Jerusalém rekere Templu ida atu sai nia horik-fatin. David hanoin atu harii Templu ne'e; maibé profeta Natan, hodi Jahwéh nia inspirasaun, tuir teólogo deuteronomista, opoin ba ninia hakaran. Profeta nia lian ne'e hatudu konfliktu ida ne'ebé ba tempu naruk hafahe Maromak nia Povu... Ba ambiente profétiku ruma, Templu ofensa ida ba Maromak, tentativa ida atu “dadur” eh kesi Nia, envezde husi Nia gia sira. Jahwéh ba teólogo sira Maromak nia Povu nian mak Maromak “nómada” eh “la'o-rai” ida, ne'ebé akompañia nia Povu tuir dalan sira moris no istória nian no la iha fatin metin, limitadu, taka metin, atu hasoru ema sira.

MENSAJEN

David sei la harii Templu. Maibé se David labele fó “estabilidade” ba Na’i, Nia bele fó estabilidade ba David no ba Maromak nia Povu. Hodi aproveita signifikadu kaduak liafuan ebraika “bait” (“uma”), ne’ebé bele mós uza atu define uma fatuk nian (“Templu”) no uma-kain liurai nian (“família”, “dinastia”), teólogo deuteronomista esplika katak se David la harii “uma” ida (Templu) ba Maromak, Maromak sei harii “uma” ida (família) ba David (vers. 11). Ne’e mak “Aliansa davídika”, ne’ebé halo David nia família nu’udar depozitária Maromak nia promesa sira no garantia ba futuro ida estabilidade nian, seguransa nian, dame nian ba Maromak nia Povu.

“Aliansa” garante – ba David, nune’e mós ba Maromak nia Povu tomak – elementu fundamentál haat... Dahuluk, garante relasaun espesiál ida entre Jahwéh no David nia beioan sira, espresa ho liafuan filiasaun nian (“ha’u sei sai ba nia aman ida no nia sei sai oan ida mai ha’u” – 2 Sm 7,14a); daruak, garante katak, liuhusi liurai sira husi David nia jerasaun, Jahwéh rasik sei tau matan ba nia Povu no lori nia iha dalan sira moris no istória nian (kf. 2 Sm 7,8.12.16; datoluk, garante prosperidade, dame no justisa ba Maromak nia Povu (kf. 2 Sm 7,10); dahaat, garante dinastia no nasaun nia eternidade (kf. 2 Sm 7,16). Ne’e mak “promesa” ida ne’ebé hatudu momoos Maromak nia fidelidade ba nia Povu, nia domin ne’ebé nunka kotu no dala rihun ba rihun haree iha istória, nia vontade atu tau matan ba nia Povu, liberta nia no lori nia ba salvasaun no moris. Iha “promesa” ida-ne’e, Jahwéh revela nia An nu’udar Maromak peregrinu, nafatin iha dalan ho nia Povu no, durante nia la’o dalan, nia hatudu An nu’udar fatuk-inan metin no firme iha-ne’ebé Povu hetan salvasaun.

Profesia Natan nian konstitui pontu partida ba “mesianizmu liurai nian”: husi David ba nia “oan” hafoin ba beioan ida fó promesa atu sai “liurai ideál”, ne’ebé sei kumpre Povu nia aspirasaun no esperansa hotu kona-ba dinastia David nian.

“Profesia/promesa” ho tempu, sai fundamentu ida Israel nia fiar nian. Liuliu iha tempu dramátiku sira krize no susar nasionál, “Aliansa davídika” sai “kapitál esperansa” nian ne’ebé tulun Povu atu enfrenta istória nia lalaok sira. Maromak nia Povu, hahú mehi Mesias ida, husi David nia uma-kain, ne’ebé sei oferese ba Maromak nia Povu futuro ida liberdade nian, rahun-di’ak nian, fekundidade nian, dame no moris di’ak rohan-laek.

LEITURA II – Rom 16,25-27

Iha finál tinan 50 nian (Surat ba Roma mosu iha ± tinan 57/58), “krize” sira entre sarani sira husi mundu judaiku no husi mundu jentiu sai barak ba beibeik. Grupu rua ne’e iha perspetiva diferente kona-ba salvasaun no forma oinsá moris kompromisu ho Jezús Kristu no ho ninia Evanjellu. Sarani sira husi orijen judaika konsidera katak, aleinde fiar iha Jezús Kristu, presiza kumpre obra sira Lei nian (prátika sirkunsizaun) atu iha asesu ba salvasaun; maibé sarani sira husi orijen jentiu lakohi aseita obrigatoriedade prátika judaika sira. Ne’e mak kestaun “manas” ida, ne’ebé ameasa Kreda nia unidade. Problema ne’e mós komunidadade sarani Roma nian esperimenta.

Paulo buka hatudu ba sarani hotu (Surat ba sarani sira Roma nian, la’ós surat ida ba Roma oansira de’it, maibé surat ida ba komunidadade sarani hotu) unidade revelasaun no istória salvasaun nian: judeu sira no sira ne’ebé la’ós judeu, Maromak bolu sira hotu ba salvasaun; buat ne’ebé esensiál la’ós kumpre Lei Moisés nian – ne’ebé nunka asegura salvasaun ba ema – esensiál liu mak simu oferta salvasaun ne’ebé Maromak halo ba ema hotu, liuhusi Jezús Kristu.

Testu ohin nian apresenta mai ita versíkulu ikus sira Surat ba sarani sira iha Roma. Nia mak doksolojia finál ne’ebé karik la’ós Paulo nian (maski konseitu sira Paulo nian maibé uza terminolojia diferente). Provavelmente, nia mak remate finál epistoláriu paulinu nian ida,

edisaun antiga ida. Testu ne'e mak rezultadu reflesaun teolójika kle'an iha komunidadade sarani nia leet. Ninia autór, konserteza sarani ida husi sékulu I nia rohan eh husi sékulu II nia inísiu. Autór koñese didi'ak no kle'an teolojia paulina no empeña an iha Kreda nia hola parte bá. Sarani ne'e buka sintetiza iha versíkulu sira-ne'e apóstolu Paulo nia doutrina tomak.

MENSAJEN

Konseitu ne'ebé prezide versíkulu sira-ne'e mak konseitu “mistériu” nian (mystêrion). Iha teolojia paulina, “mistériu” refere ba planu salvasaun ne'ebé Maromak iha ba ema sira no ba mundu. “Mistériu” ne'ebé rai subar ba sékulu barak, iha Kristu hatudu sai momoos. Liuhusi ninia jestu sira, ninia liafuan sira, liuliu ninia mate no moris-hi'as; revela tiha ba apóstolu no profeta sira liuhusi Espíritu Santu, “mistériu” ne'e ikusmai tranzmite ba povu hotu – jentiu sira – atu halo sira sai membru ba isin ida de'it (“Kristu nia isin”) no atu halo sira hola parte ba Kristu nia liman-rohan (kf. 1 Cor 2,1.7; Ef 1,9;3,3-10;6,19; Col 1,26-27;2,2;4,3). Liuhusi “mistériu” ne'ebé reflète Maromak nia domin ba ema sira, mak autór versíkulu sira-ne'e nian husu atu “fó glória tinan ba tinan”... No komunidadade ne'ebé hetan interpelasaun hatán: “amen” (vers. 27).

EVANJELLU – Lc 1,26-38

Testu ohin nian pertense ba “Evanjellu Infánsia nian” iha versaun Lucas nian. Tuir biblista atuál sira. Testu “Evanjellu Infánsia” nian pertense ba jéneru literáriu espesial, hanaran “homologese” (kahur tipolojia oioin). Jéneru ne'e la pretende sai relatu jornalístilu no istóriku akontesimentu sira nian, maibé, liuliu, katekeze ida atu haklaken realidiade salvífika ruma (katak Jezús mak Mesias, katak Nia mai husi Maromak, katak Nia mak “Maromak ho ita”). Evanjellu ne'ebé ohin propoin mai ita la buka apresenta faktu istóriku: ninia interese mak katekeze ida kona-ba Jezús.

Ita iha aldeia Galileia nian, hanaran Nazaré. Galileia, rejiaun ida iha norte Palestina nian, iha nia sorin iha Lagoa/Bee-lihun Tiberiades, hetan konsiderasaun husi judeu sira nu'udar rai dook no estrañu. Ho kontaktu permanente ho jentiu sira no pratika relijiaun ida kahur-malu nian, ema Galieia nian hetan influénsia husi lisan no tradisaun ema jentiu sira-nian. Husi ne'e mak mai konviksaun mestre judeu sira Jerusalém nian katak “husi Galileia labele mai buat di'ak ida”. Kona-ba Nazaré, nia mak aldeia kiak no deskoñesidu, nunka temi iha istória relijioza judaika; nune'e tuir mentalidade judaika, sira dook husi Maromak nia dalan no salvasaun.

Maria, feto-raan Nazaré nian, sentru epizódiu ne'e nian, ne'ebé fó nu'udar kaben ba mane ida naran José. Kazamentu ebraiku konsidera kompromisu matrimoniál iha etapa rua: primeira faze, noivu sira promete an ba malu; segunda faze mak mai kompromisu definitivu matrimóniu loos nian... Entre etapa dahuluk no daruak, husik tempu ida iha ne'ebé parte sira bele hapara sira-nia promesa, maski tenke simu penalidade. Iha etapa dahuluk noivu sira la moris hamutuk; maibé kompromisu iha ona karákteer metin/estável, nune'e se mosu oan ida, oan ne'e konsidera nu'udar oan lejítimu sira na'in rua nian. Lei Moisés nian konsidera infidelidade husi “prometida” nu'udar ofensa hanesan ho infidelidade feen nian (kf. Dt 22,23-27)... No uniaun entre “prometidu” na'in rua nian bele hakotu de'it ho fórmula jurídika divórsiu nian. José no Maria nia situaun mak “prometidu/a” nian: sira seidauk selebra matrimóniu, maibé selebra ona faze “promete malu nian”.

MENSAJEN

Aprezenta tiha “ambiente” kuadru nian, Lucas prezenta diálogu entre Maria no anju. Sira nia dada-lia hahú ho anju nia saudasaun. Iha anju nia ibun ita hetan espresaun sira iha Testamentu Tuan liga ho kontestu eleisaun, vokasaun no misaun. Nune’e liafuan “ave” (iha gregu “kaire”) la’ós de’it saudasaun ida: nia halian fali anúnsiu salvasaun ba “Siaun nia oan-feto” –figura fraka no delikada ne’ebé personifika Povu Israel, ne’ebé iha ninia frakeza Maromak prezenta salvasaun no nia sei fó sasin iha povu hotu nia oin (kf. 2 Re 19,21-28; Is 1,8;12,6; Jer 4,31; Sof 3,14-17). Espresaun “nakonu ho grasa” signifika katak Maria mak objetu predileisaun no domin Maromak nian. Espresaun seluk “Na’i ho ita” mak espresaun ida ne’ebé mosu beibeik iha relatu sira vokasaun nian iha Testamentu Tuan (kf. Ex 3,12 - vokasaun Moisés nian; Jz 6,12 - vokasaun Gedeão nian; Jer 1,8.19 - vokasaun Jeremias nian) no serve atu aseguira ba ida ne’ebé simu bolun Maromak nia tulun iha misaun ne’ebé husu ba nia. Iha ita-nia oin iha relatu Maria nia vokasaun nian, ho proposta ida mai husi Maromak ne’ebé husu husi Maria resposta klara ida.

Maromak propoin ba Maria atu nia sai inan ba “oan-mane” espesiál ida... Uluknanai dehan ba nia katak oan-mane ne’e sei hanaran “Jezús”. Naran ne’e signifika “Maromak salva”. Aleinde ne’e, “oan-mane” ne’e mak “Maromak Aas nia Oan-mane”, ne’ebé sei foti nia aman David nia “tronu no nia ukun rohan laek”. Anju nia liafuan sira lori ita ba 2 Sm 7 no ba promesa Maromak halo ba liurai David liuhusi profeta Nathan nia liafuan sira. “Oan-mane” ne’e mak mesiaa libertadór. Buat ne’ebé propoin ba Maria mak atu nia aseita sai “mesias” ne’e nia inan, mesias ne’ebé Israel hein, libertadór ne’ebé Maromak haruka ba nia Povu atu oferese salvasaun definitiva.

Oinsá Maria hatán ba Maromak nia projetu?

Maria nia resposta hahú ho objesaun ida... Objesaun halo parte ba relatu vokasaun nian iha Testamentu Tuan (kf. Ex 3,11; 6,30; Is 6,5; Jer 1,6). Ne’e reasaun naturál ida husi ema ne’ebé simu bolun, tanba hakfodak ho kompromisu ida boot liu; maibé liuliu, ne’e mak forma ida atu hatudu Maromak nia kamnek no kbiit, ne’ebé maski ema nia frajilidade no limitasaun, halo sira sai instrumentu ninia salvasaun nian iha ema no mundu nia leet.

Iha “objesaun” nia oin, anju garante ba Maria katak Espíritu Santu sei hamahan nia ho ninia lalatak. Espíritu hanesan haraik ba juíz sira (Oteniel – kf. Jz 3,10; Gedeão – kf. Jz 6,34; Jefté – kf. Jz 11,29; Sansão – kf. Jz 14,6), ba liurai sira (Saul – kf. 1 Sm 11,6; David – kf. 1 Sm 16,13), ba profeta sira (kf. Maria, profetiza Aarão nia feton – kf. Ex 15,20; katuas sira de Israel nian – kf. Nm 11,25-26; Ezequiel – kf. Ez 2,1; 3,12; Trito-Isaías – kf. Is 61,1), atu sira bele sai prezensa efikás Maromak nia salvasaun iha munudu nia klaran. “Lalatak” eh “kalohan” lori ita mós, ba “koluna kalohan nian” (kf. Ex 13,21) ne’ebé akompaña Maromak nia Povu iha rai-fuik maran, hodi leno sira iha dalan ba Rai Prometida liberdade no moris foun nian. Pontu mak ne’e: maski Maria iha frajilidade sira, Maromak sei mai iha mundu, liuhusi nia, atu oferese salvasaun ba ema hotu.

Relatu remata ho resposta finál Maria nian: “ha’u mak Na’i nia atan de’it; halo mai ha’u tuir Ita nia Liafuan bá”. Afirma an nu’udar “atan” signifika, la’ós de’it haraik-an, maibé rekoñese an katak Maromak mak hili nia no aseita hilin ne’e ho buat hotu ne’ebé implika husi hilin ne’e – basá, iha Testamentu Tuan, sai “Na’i nia atan” mak título ida glória nian, rezerva ba sira ne’ebé Maromak hili, ne’ebé nia tau ketak ba ninia servisu no haruka ba mundu ho misaun ida (naran Na’i nia atan mosu iha Deutero-Isaías – kf. Is 42,1; 49,3; 50,10; 52,13; 53,2.11 – iha referénsia ba figura enigmátika “atan Jahwéh nian”). Nune’e, Maria rekoñese katak Maromak hili nia, aseita ho disponibilidade hilin ne’e no manifesta ninia dispozisaun atu kumpre, ho fidelidade, Maromak nia projetu.